SPRIEDUMS

Latvijas Republikas vārdā

Rīgā 2025. gada 13. novembrī

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija šādā sastāvā:

tiesnese referente Anita Grāvīte,

tiesneses Ilze Ošiņa un Ilze Ramane,

ar tiesas sēdes sekretāri Lindu Rjabiņinu,

piedaloties prasītājas pārstāvei /Persona A/, atbildētājas pārstāvjiem /Persona B/ un /Persona C/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu SIA "LAGRON" prasībā pret Daugavpils Universitāti par parāda un likumisko nokavējuma procentu piedziņu, kā arī līgumsoda samazināšanu sakarā ar SIA "LAGRON" apelācijas sūdzību par Ekonomisko lietu tiesas 2024. gada 22. novembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Prasītāja SIA "LAGRON" Ekonomisko lietu tiesā cēlusi prasību, kas vēlāk precizēta, pret atbildētāju Daugavpils Universitāti, kurā, pamatojoties uz Civillikuma 1590., 1716., 1724., 1759., 1765. pantu, lūgts piedzīt no atbildētājas:

1) parādu 53 787,90 *euro*;

2) likumiskos nokavējuma procentus 5816,72 *euro* par laiku no 2022. gada 26. februāra līdz 2023. gada 15. decembrim;

3) visus tiesāšanās izdevumus;

4) samazināt prasītājai aprēķināto līgumsodu līdz saprātīgam apmēram;

5) un noteikt prasītājai tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei saņemt no atbildētājas likumiskos 6 % gadā no piedzītās summas.

Prasība pamatota ar šādiem apstākļiem.

[1.1] Publiskā iepirkuma rezultātā 2019. gada 12. novembrī starp Daugavpils Universitāti kā pasūtītāju un SIA "LAGRON" kā izpildītāju noslēgts Iepirkuma līgums Nr. /Numurs A/ (turpmāk - Līgums) Eiropas Reģionālā attīstības fonda līdzfinansēta projekta "Energoefektivitātes paaugstināšana Daugavpils Universitātes dienesta viesnīcai Parādes ielā 11, Daugavpilī" ietvaros par kopējo līguma summu 537 878,97*euro*. Ar pušu 2020. gada 28. jūlija vienošanos Nr. /Numurs B/ pagarināts Līguma izpildes laiks līdz 2020. gada 27. oktobrim.

[1.2] Pielīgtos būvdarbus prasītāja objektā pabeidza 2020. gada 27. oktobrī, ko apliecina pušu parakstītais izpildīto būvdarbu aktu kopsavilkums Nr. /Numurs C/, no kura redzams, ka uz 2020. gada oktobri nav neizpildīto darbu. Līdz ar to prasītāja atbilstoši pielīgtajai kārtībai (Līguma 7.16., 9.5. punkts) 2020. gada 19. oktobrī aicināja atbildētāju izveidot darba komisiju veikto būvdarbu un dokumentācijas pārbaudei un pieņemšanai, ko atbildētāja kavējās darīt, aizbildinoties ar iesniegtās izpilddokumentācijas nepilnībām un kļūdām, ar ko aizkavēja darbu pieņemšanu. Tādējādi darbu pieņemšanas - nodošanas akts tika parakstīts tikai 2021. gada 25. novembrī un būvobjekts nodots ekspluatācijā 2021. gada 25. novembrī, bet gala būvdarbu pieņemšanas - nodošanas akts parakstīts 2022. gada 24. janvārī.

Ievērojot minēto, prasītāja 2022. gada 31. janvārī izrakstīja rēķinu Nr. /Numurs D/ par ieturējuma 53 787,90 *euro* izmaksu, ko nosūtīja atbildētājai, kas apstiprināja rēķina saņemšanu, tomēr samaksu neveica, par ko prasītāja atgādināja atbildētājai 2023. gada 31. marta vēstulē.

Atbildot uz prasītājas atgādinājuma vēstuli par neizpildītām saistībām, atbildētāja 2023. gada 2. maija vēstulē norādīja, ka prasītājai par darbu izpildes kavējumu saskaņā ar Līguma 7.4. punktu tiek piemērots līgumsods 10 % apmērā no Līguma cenas, kas saskaņā ar Līguma 7.5., 7.10. punktu tiek ieturēts, veicot savstarpējos norēķinus, to dzēšot ar prasītājai izmaksājamo ieturējuma naudu, kas līdz ar to netiks izmaksāta.

Prasītājas ieskatā, līgumsoda par darbu izpildes kavējumu piemērošana ir nepamatota, jo tā nav pieļāvusi prettiesisku nokavējumu. Visi darbi faktiski bija izpildīti, bet pie darbu pieņemšanas aktu savlaicīgas neparakstīšanas ir vainojama atbildētāja, kas vilcinājās prasītājas izpildītos darbus pieņemt. Turklāt noteiktā līgumsoda apmērs ir netaisnīgs, jo aprēķināts kā 10 % no visas Līguma cenas, lai gan uz kavējuma brīdi neizpildītās saistības - būvdarbu - vērtība bija nulle, tāpēc atbildētājas aprēķinātais līgumsods ir samazināms līdz saprātīgam apmēram, salīdzinot to ar saistības neizpildīšanas vai nepienācīgas izpildīšanas radīto zaudējumu.

Šādos apstākļos atbildētājai nebija tiesīga pamata paturēt kā līgumsodu prasītājai izmaksājamo ieturējuma naudu.

[1.3] Par saistību izpildes nokavējumu, neatmaksājot ieturējuma naudu, prasītāja aprēķināja likumiskos nokavējuma procentus.

[2] Ar Ekonomisko lietu tiesas 2024. gada 22. novembra spriedumu prasība noraidīta pilnīgi.

Spriedums pamatots ar šādiem motīviem.

[2.1] Tiesa secinājusi, ka prasība celta par tāda parāda piedziņu, kas jau nolīdzināts ar otras Līguma puses pretprasījuma apmierinājumu, veicot vienpusēju ieskaitu.

Proti, nav strīda, ka prasītāja pielīgtos būvdarbus objektā izpildīja, par ko no atbildētājas saņēma samaksu, no kuras tika veikti ieturējumi 10 % no līguma cenas, uz kuru atmaksu prasītājai bija pielīgta tiesība 20 darba dienu laikā pēc būvdarbu gala pieņemšanas - nodošanas akta apstiprināšanas un attiecīga rēķina iesniegšanas. Gala būvdarbu pieņemšanas - nodošanas akts tika parakstīts 2022. gada 24. janvārī un rēķinu par ieturējuma 53 787,90 *euro* atmaksu prasītāja izrakstīja 2022. gada 31. janvārī.

Neapstrīdot prasītājas tiesības uz ieturējuma atmaksu, atbildētāja ar 2023. gada 2. maija vēstuli informēja prasītāju par savu pretprasījumu par līgumsoda piedziņu 10 % apmērā no Līguma cenas sakarā ar darbu izpildes kavējumu, vienlaikus paziņojot prasītājai savu gribu dzēst radušos pretprasījumu ar prasītājas prasījumu, veicot ieturējumu.

Nav strīda, ka Līgumā bija pielīgta atbildētājas tiesība noteikt līgumsodu par prasītājas pielīgtajā termiņā neizpildītajiem būvdarbiem par katru nokavēto dienu 0,5 % no līguma summas, bet ne vairāk kā 10 % apmērā no līguma summas.

Minētais līguma nosacījums atbilst Civillikuma 1717. pantam, ka līgumsoda apmēru noteic līdzēji, un vispārīgi saskan ar Civillikuma 1716. panta trešo daļu, ka līgumsods par saistību nepienācīgu izpildi vai

neizpildīšanu īstā laikā (termiņā) var tikt noteikts pieaugošs, taču kopumā ne vairāk par 10 procentiem no pamatparāda vai galvenās saistības apmēra.

Turklāt būvdarbu izpildes pielīgtais termiņš bija 2020. gada 27. oktobris, bet būvdarbu pieņemšanas - nodošanas akts parakstīts 2021. gada 25. novembrī un gala būvdarbu pieņemšanas - nodošanas akts parakstīts 2022. gada 24. janvārī.

Līdz ar to tiesa, nepārbaudot līgumsoda apmēru un tā piemērošanas nepieciešamību, pirmšķietami secinājusi, ka atbildētājas pretprasījums par līgumsoda piedziņu nav pretlikumīgs.

Tāpat nav strīda, ka līgumā bija pielīgta atbildētājas tiesība ieturēt līgumsodu, veicot savstarpējos norēķinus ar prasītāju, t.i., atbildētāja bija tiesīga jebkurā brīdī ieturēt tai no prasītājas pienākošos maksājumus (zaudējumus, līgumsodus utt.), veicot norēķinus ar prasītāju.

Tādējādi atbildētājas veiktais ieturējums, ar kuru dzēsts prasītājas ieturējuma naudas 53 787,90 *euro* atmaksas prasījums ar atbildētājas līgumsoda 53 787,90 *euro* pretprasījumu, atbilst ieskaitam saskaņā ar Civillikuma 1846. pantu, kas veikts par vienādas šķiras prasījumu priekšmetiem, kam iestājies izpildes termiņš, un, kuru apmēri sakrīt. Arī puses tiesas sēdē, atbildot uz tiesas jautājumu, atzina, ka minētais ieturējums ir ieskaits. Minētais atbilst arī judikatūrā atzītajam, ka ieskaits varētu tikt izdarīts tādā gadījumā, ja pasūtītājam pret uzņēmēju, kuram ir parāda piedziņas prasījums, būtu pretprasījums par to, lai uzņēmējs pasūtītājam samaksā naudas summu, piemēram, līgumsodu (*sal., Senāta 2024. gada 19. jūnija sprieduma lietā Nr. SKC-60/2024 9.3. punktu).*

Šādam ieskaitam, kas vienpusēji izlietots uz divpusējā līgumā pielīgtas tiesības pamata, nav nepieciešams, lai otra puse to atzītu.

Līdz ar to tiesa pirmšķietami secinājusi, ka atbildētājas izlietotais ieskaits nav pretlikumīgs.

[2.2] Prasot neatmaksātās ieturējuma naudas kā parāda piedziņu, prasītāja uzskatīja, ka ir iebildusi šī parāda vienpusējai dzēšanai ar atbildētājas pretprasījumu, proti, ieskaitam.

Tiesa norādījusi, ka ieskaits ir tiesisks darījums.

Atsaucoties uz Civillikuma 1403. pantu un juridisko literatūru, tiesa norādījusi, ka šāds tiesiskais darījums - ieskaits ir apstrīdams, tāpēc par to izteiktais iebildums nekvalificējas kā ieruna, ar kuru, neceļot prasību tiesā, apstrīdams tikai absolūti spēkā neesošs darījums, t.i., tāds, kas ir spēkā neesošs tāpēc, ka to noteic likums (*sal., K. Balodis. Ievads civiltiesībās. Apgāds Zvaigzne ABC, 2007, 186. lp.; un, piemēram, Senāta 2018. gada 29. jūnija sprieduma lietā Nr. SKC-203/2018 8.3. punkts, Senāta 2020. gada 30. septembra sprieduma lietā Nr. SKC-364/2020 8.4. punkts).*

Minēto ieskaita darījumu prasītāja nav apstrīdējusi, līdz ar to ieskaita tiesiskums nav izvērtējams izskatāmās prasības robežās, kur tiesai ir saistoša Civilprocesa likuma 192. pantā noteiktā prasījuma robežu ievērošana.

Judikatūrā atzīts, ka neesot prasījumam par darījuma atzīšanu par spēkā neesošu, tiesai nav juridiska pamata vērtēt tā tiesiskumu (*sal., Senāta 2010. gada 22. decembra sprieduma lietā Nr. SKC-966/2010 1. tēze, Senāta 2018. gada 31. oktobra sprieduma lietā Nr. SKC-248/2018 9. punktu)*. Arī juridiskajā literatūrā norādīts, ka darījumu apstrīdēšana ir tiesīgo personu brīvas izvēles jautājums, tāpēc tiesai nav ne pienākuma, ne tiesību pašai pēc savas iniciatīvas *ex officio* atsaukties uz darījuma apstrīdamības faktu, ja tiesīgās personas pašas darījumu nav apstrīdējušas (*sal., K. Balodis. Ievads civiltiesībās. Apgāds Zvaigzne ABC, 2007, 189. lp.).* Tāpat judikatūrā norādīts, ka tiesai nav pilnvarojuma jautājumu par tiesīgi noslēgta līguma noteikumu izpildi izspriest, balstoties uz vispārīgiem taisnīguma apsvērumiem, brīvi grozot no likuma vai tiesiska darījuma izrietošās tiesiskās sekas (*sal., Senāta 2017. gada 24. augusta sprieduma lietā Nr. SKC-211/2017 2. tēze).*

Turklāt šādos apstākļos judikatūrā norādīts, ka atbilstoši civilprocesā noteiktajam sacīkstes principam paši lietas dalībnieki lemj par savu procesuālo tiesību izmantošanas apjomu (*sk., Senāta 2010. gada 22. decembra sprieduma lietā Nr. SKC-966/2010 1. tēze).*

[2.3] No minētā izriet, ka neapstrīdēts ieskaits ir uztverams kā fakts, un līdz ar to tiesa izskatāmajā lietā pārbaudīja faktiskos apstākļos celtās prasības robežās.

Atbildētājas pretprasījuma par līgumsoda piedziņu, t.sk. apmēru un piemērošanas nepieciešamību, tiesiskums nepakļaujas tiesas pārbaudei, jo šis pretprasījums jau ir nolīdzināts ar neapstrīdētu ieskaitu jeb izbeidzies, tāpēc tiesa nevar samazināt izlietoto līgumsodu un atlikumu piedzīt kā parādu, proti, nevar revidēt izpildītu un neapstrīdētu tiesisku darījumu.

Līdz ar to tiesai arī nav pamata lemt par likumisko nokavējuma procentu piedziņu, jo nav pārbaudāma nokavētā saistība.

[3] Par Ekonomisko lietu tiesas 2024. gada 22. novembra spriedumu SIA "LAGRON" iesniegusi apelācijas sūdzību, pārsūdzot spriedumu pilnā apjomā un lūdzot prasību apmierināt.

Apelācijas sūdzība pamatota ar šādiem argumentiem.

[3.1] No lietas materiāliem nepārprotami secināms, ka prasītāja būvdarbus pabeidza pilnībā jau 2020. gada 27. oktobrī, bet darbu pieņemšanas - nodošanas akts tika parakstīts tikai 2021. gada 25. novembrī, savukārt Gala būvniecības pieņemšanas - nodošanas akts tikai 2022. gada 24. janvārī.

Tiesa spriedumā nav konstatējusi faktu, ka prasītāja būtu veikusi jebkādus būvdarbus pēc 2020. gada 27. oktobra, līdz ar to nav saprotams, kādēļ tiesa atbildētājas faktiskās rīcības iemeslus saistībā ar šādu aktu neparakstīšanu nav vērtējusi, bet pieņēmusi, ka nokavējumu pieļāvusi tieši prasītāja.

No lietas materiāliem secināms, ka starp pusēm no 2020. gada 27. oktobra pastāvēja strīds par līguma izpildi, līdz ar to tiesas secinājumi par atbildētājas ieturēto līgumsodu, veicot vienpusēju ieskaitu, ir kļūdaini.

[3.2] Saskaņā ar Civillikumu ieskaita veikšanai ir nepieciešams parādnieka skaidri izteikts priekšlikums segt viņa parādu ar pretprasījumu, savukārt parādniekam jāpierāda, ka viņa pretprasījuma izpildei vai samaksai nav nekādi šķēršļi.

Prasītāja rēķinu par 53 787,90 *euro* izrakstīja 2022. gada 31. janvārī un 2022. gada 4. februārī saņēma no atbildētājas apstiprinājumu par rēķina saņemšanu. Ja atbildētāja uzskatīja, ka vēlas piemērot līgumsodu, veicot vienpusējo ieskaitu, tad tai bija atbilstoši nekavējoties jārīkojas. Bet no lietas materiāliem redzams, ka atbildētāja tikai 2023. gada 2. maijā paziņoja prasītājai par līgumsodu un tā apmaksu ar ieturējumu, savukārt to, ka līgumsoda apmaksa ar ieturējumu ir vienpusējs ieskaits, atbildētāja paziņoja tikai šīs tiesvedības laikā. Atbildētāja nav iesniegusi pierādījumus par līgumsoda apmaksu ar ieturējumu, līdz ar to tiesa spriedumu pamatojusi ar apstākļiem, kas nav nodibināti ar pierādījumiem lietā.

[3.3] Līgumsoda piemērošanai ir jābūt objektīviem priekšnoteikumiem, tā atbilstība Civillikuma normām nenosaka tā beznosacījuma piemērošanu no atbildētājas puses. Turklāt tiesa sprieduma motīvu daļas 4.1. punktā atzinusi, ka nav pārbaudījusi līgumsoda apmēru un tā piemērošanas nepieciešamību.

Atbildētājas veiktais līgumsoda aprēķins neatbilst normatīvajos aktos esošajam līgumsoda aprēķinam un līgumsoda piemērošanas principiem.

Atbildētāja ir piemērojusi maksimālo līgumsoda apmēru par saistības neizpildīšanu laikā vai apmērā, kaut gan saistība faktiski bija izpildīta 2020. gada 27. oktobrī un atlikušās saistības vērtība bija 0 *euro*.

Atbildētāja ir uzsākusi ēku izmantošanu pēc to pieņemšanas ekspluatācijā un nav cēlusi nekādus iebildumus par neizdarītajiem darbiem vai trūkumiem.

Kā atzīts tiesību doktrīnā, Civillikuma 1716. panta trešajā daļā noteiktais līgumsoda ierobežojums jāvērtē attiecībā pret pielīgtā pamatparāda vai galvenās saistības atlikušo vērtību brīdī, kad iestājies līguma pārkāpums. Ja pirms tam līguma darbības gaitā attiecīgā saistība jau daļēji tikusi izpildīta, tad ir nepamatoti līgumsoda ierobežojumu vērtēt arī pret jau izpildīto saistību daļu. Līdzīgu izpratni, norādot uz pretējas interpretācijas

nesamērību, paudis arī Senāts lietā Nr. SKC-688/2012, norādot, ka līgumsods arī 10 % ietvaros var tikt atzīts par nesamērīgu, ja tas noteikts no līguma kopējās summas, bet faktiski neizpildītā daļa ir ievērojami mazāka.

Tā kā par pieņemšanas - nodošanas akta neparakstīšanu līgumā noteiktajā termiņā ir atbildīga atbildētāja, par notikušo līguma neizpildi termiņā atbildīga ir tikai atbildētāja. Līdz ar to visas sekas par nokavējumu jāuzņemas atbildētājai un nav nekāda pamata piemērot līgumsodu pret prasītāju.

[4] Par apelācijas sūdzību atbildētāja iesniegusi paskaidrojumus, norādot, ka apelācijas sūdzību neatzīst.

Paskaidrojumos norādīti šādi argumenti.

[4.1] Apelācijas sūdzībā nav norādīts, kā izpaužas sprieduma nepareizība, kā arī nav iesniegti jauni pierādījumi, kas to pierādītu.

[4.2] Apgalvojums, ka būvdarbi tika pabeigti līdz 2020. gada 27. oktobrim, neatbilst lietā esošajiem, prasītājas iesniegtajiem pierādījumiem un prasītājas sniegtajiem paskaidrojumiem pirmās instances tiesai.

Attiecībā uz apelācijas sūdzībā norādīto, ka atbildētāja nav iesniegusi pierādījumus, ka būvdarbi nav bijuši pabeigti līdz 2020. gada 27. oktobrim, atbildētāja norāda uz lietas materiālos esošo izpildīto būvdarbu apjoma aktu Nr. /Numurs E/, kuru prasītāja ir parakstījusi 2021. gada 25. oktobrī un atbildētāja 2021. gada 27. oktobrī. Šajā aktā norādīts, ka pēc 2020. gada 27. oktobra darbi ir turpinājušies.

Atbildētāja vērš uzmanību uz prasītājas 2020. gada 17. decembra vēstuli Nr. /Numurs F/, kurā prasītāja norādījusi, ka darbi tiks pabeigti 2020. gada 30. decembrī. Vienlaicīgi 2020. gada 17. decembra vēstulē Nr. /Numurs G/ prasītāja lūdz atļauju atlikt darbus, garantējot, ka darbi tiks pabeigti līdz 2021. gada 1. jūnijam.

[4.3] Prasītāja ir izteikusi lūgumus, kas ir pretrunā ar apelācijas sūdzības saturu un tās izklāstu. Prasītāja lūgusi atzīt aprēķināto līgumsodu par pārmērīgu, līgumsodu samazināt līdz nullei, līgumsodu samazināt līdz saprātīgam apmēram.

Ja būvdarbi ir izpildīti līgumā noteiktajā termiņā, tad prasītājas lūgums samazināt līgumsodu par līguma izpildes kavējumu ir neloģisks, jo pēc pašas prasītājas norādītā līgumsods nav piemērojams.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 128. panta otrās daļas 4. punktu apelācijas sūdzībai bija jānorāda līgumsodam piemērojamā summa un tās aprēķins. Prasītājai bija jānorāda, cik liels līgumsods būtu uzskatāms par saprātīgu, kā arī jāpievieno šīs summas aprēķins un pamatojums, kas nav izdarīts.

[4.4] Prasītāja darbus nav veikusi ne tikai noteiktajā termiņā, bet arī nepietiekošā kvalitātē. Veikto darbu kvalitātes neatbilstību līgumam apliecinājis būvuzraugs SIA “Marčuks”. Būvuzraugs 2021. gada 12. janvārī norādījis, ka, veicot regulāru minētā objekta apsekošanu, konstatēts, ka darbi nav veikti objektā atbilstoši grafikam un izpildītājs jeb lietā prasītājs nav piesaistījis vajadzīgo cilvēku resursus un bezatbildīgi attiecas pret līguma izpildes termiņu. Būvuzrauga slēdzienu prasītāja nav apstrīdējusi. Apstrīdēta nav arī būvuzrauga 2021. gada 2. marta vēstule, kurā norādīti prasītājas pārkāpumi darba izpildes termiņos un arī citi līguma pārkāpumi.

Prasītāja kavēja arī darbu uzsākšanu, kuriem saskaņā ar noslēgto līgumu bija jāsākas 10 dienu laikā pēc būvatļaujas saņemšanas.

Gan par darbu uzsākšanas kavējumu, gan par līguma izpildes kavējumu atbildētāja brīdinājusi prasītāju, tostarp norādot uz līgumsoda piemērošanu 10 % no līguma summas. Prasītāja pret brīdinājumos norādīto nav iebildusi.

[4.5] Atbildētāja piekrīt pirmās instances tiesas norādītajam, ka līgumsoda doktrīna norāda, ka līgumsodu kvalificē pēc ieskaita principiem. Līgumsodam parasti ir ieskaita raksturs, pie tam, akcesorās dabas dēļ līgumsods neietekmē citu likuma noteikumu darbību (sk. *Torgāns K., Saistību tiesības I daļa, TNA, 2006., 125. lpp*).

[4.6] Viss iepriekš minētais apstiprina prasītājas vainu līguma neizpildē noteiktajā termiņā un līgumsoda piemērošanu kā ieskaitu.

[5] Tiesas sēdē prasītājas pārstāve /Persona A/ uzturēja prasību un apelācijas sūdzību un lūdza to apmierināt.

Atbildētājas pārstāvji /Persona B/ un /Persona C/ tiesas sēdē prasību un apelācijas sūdzību neatzina un lūdza to noraidīt.

Motīvu daļa

[6] Noklausījusies lietas dalībnieku paskaidrojumus tiesas sēdē, pārbaudījusi lietas materiālus un novērtējusi apelācijas sūdzības motīvus, Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka prasība ir nepamatota un noraidāma.

[7] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 426. panta pirmo daļu un 430. panta trešo daļu apelācijas instances tiesa izskata lietu pēc būtības sakarā ar apelācijas sūdzību tādā apjomā, kā lūgts šajā sūdzībā, atkārtoti nepārbaudot tos faktus un apstākļus, kas nav apstrīdēti apelācijas sūdzībā.

Prasītāja pārsūdzējusi Ekonomisko lietu tiesas 2024. gada 22. novembra spriedumu pilnā apjomā, tādējādi Civillietu tiesas kolēģija skata lietu pēc būtības pilnā apjomā.

[8] Lietā nodibināts un nav strīda par šādiem faktiskajiem apstākļiem.

2019. gada 12. novembrī starp atbildētāju kā pasūtītāju un prasītāju kā izpildītāju noslēgts Iepirkuma līgums Nr. /Numurs A/, ar kuru atbildētāja uzdeva un prasītāja apņēmās veikt būvdarbus energoefektivitātes paaugstināšanai Daugavpils Universitātes dienesta viesnīcai Parādes ielā 11, Daugavpilī, atbilstoši Līguma prasībām par kopējo Līguma summu 537 878,97*euro*. Darbu izpildes termiņš tika noteikts līdz 2020. gada 10. augustam *(1. sējums, 12.-19. lapa).*

Ar pušu 2020. gada 28. jūlija vienošanos Nr. /Numurs B/ Līguma izpildes laiks tika pagarināts līdz 2020. gada 27. oktobrim *(1. sējums, 80. lapa).*

2021. gada 27. oktobrī, t.i. gadu vēlāk pēc noteiktā Līguma izpildes termiņa, puses parakstījušas pieņemšanas - nodošanas aktu *(1. sējums, 75. lapa)*, savukārt 2022. gada 24. janvārī Gala būvniecības nodošanas - pieņemšanas aktu *(1. sējums, 77.-78. lapa)*, apliecinot, ka 2022. gada 24. janvārī ir pabeigta Līguma saistību izpilde (sk. minētā akta 10. punktu). Būvobjekts nodots ekspluatācijā 2021. gada 25. novembrī.

2022. gada 31. janvārī prasītāja izrakstīja atbildētājai rēķinu Nr. /Numurs D/ par ieturējuma 10 % apmērā jeb 53 787,90 *euro* samaksu saskaņā ar Līguma 4.6. punktu *(1. sējums, 168. lapa).*

[9] Lietā pusēm ir strīds, vai prasītājai ir tiesības saņemt no atbildētājas saskaņā ar Līguma 4.6. punktu ieturēto naudas summu 53 787,90 *euro*, kas ir 10 % no Līguma kopējās summas. Proti, prasītāja uzskata, ka atbilstoši Līguma 4.6. punktam atbildētājai ir pienākums izmaksāt šo summu 20 darba dienu laikā pēc būvdarbu Gala pieņemšanas - nodošanas akta apstiprināšanas un attiecīgā rēķina saņemšanas. Savukārt atbildētāja uzskata, ka prasītāja ir pieļāvusi būvdarbu izpildes kavējumu, kas saskaņā ar Līguma 7.4., 7.5. punktu dod tiesības atbildētājai, veicot savstarpējos norēķinus ar prasītāju, ieturēt līgumsodu par izpildes kavējumu, kura apmērs atbilst ieturētās naudas summas 53 787,90 *euro* apmēram, tādējādi atbildētājai nav pienākuma izmaksāt prasītājai ieturēto naudas summu 53 787,90 *euro.*

[10] Saskaņā ar Līguma 7.4. punktu, ja Izpildītājs neizpilda būvdarbus Līgumā noteiktajā termiņā vai neievēro Līgumā noteikto defektu novēršanas termiņu, vai kādu citu Līgumā noteikto termiņu, tad Pasūtītājs ir tiesīgs Izpildītājam par katru nokavēto dienu noteikt līgumsodu 0,5 % apmērā no Līgumcenas, bet ne vairāk kā 10 % apmērā no Līgumcenas.

Savukārt Līguma 7.5. punktā puses pielīgušas, ka Pasūtītājs ir tiesīgs ieturēt līgumsodu, veicot savstarpējos norēķinus ar Izpildītāju.

Civillikuma 1716. pants noteic, ka līgumsods ir pametums, ko kāda persona uzņemas ciest sakarā ar savu saistību neizpildi vispār, nepienācīgu izpildi vai neizpildīšanu īstā laikā (termiņā).

Tādējādi, lai konstatētu atbildētājas kā pasūtītājas tiesības ieturēt līgumsodu, nepieciešams konstatēt prasītājas kā būvdarbu izpildītājas saistību izpildes nokavējumu (prettiesisku novilcinājumu).

Līguma 9.11. punktā puses vienojušās, ka būvdarbi tiek uzskatīti par pabeigtiem un nodotiem Pasūtītājam ar brīdi, kad tiek parakstīts objekta nodošanas akts (Būvvaldes izdots objekta pieņemšanas ekspluatācijā akts - sk. Līguma 1.16. punktā norādīto definīciju) un gala būvdarbu pieņemšanas - nodošanas akts (akts, kas apliecina visu ar būvdarbu izpildi saistīto saistību izpildi - sk. Līguma 1.17. punktā norādīto definīciju), ko pasūtītājs un Izpildītājs paraksta ne vēlāk kā vienas nedēļas laikā no objekta nodošanas.

Atbilstoši Civillikuma 1504. pantam, darījumu iztulkojot jāskatās uz darījumā lietoto vārdu nozīmi, un ja tie nav divējādi saprotami, tad tie cieši jāievēro, ja vien nepierāda, ka tie nesaskan ar dalībnieku gribu.

Civillietu tiesas kolēģija uzskata, ka Līguma 9.11. punktā puses ir skaidri un nepārprotami atrunājušas, ka būvdarbi tiek uzskatīti par pabeigtiem, kad tiek parakstīti abi iepriekš minētie akti.

Prasītāja apgalvojums, ka visi būvdarbi tika pabeigti Līgumā noteiktajā termiņā (2020. gada 27. oktobrī), pirmkārt, nonāk pretrunā ar pušu 2021. gada 27. oktobrī parakstīto pieņemšanas - nodošanas aktu un 2022. gada 24. janvārī parakstīto Gala būvniecības nodošanas - pieņemšanas aktu. Kā redzams no Gala būvniecības nodošanas - pieņemšanas akta, 2. punktā puses norādījušas, ka būvdarbi ir izpildīti un nodoti pasūtītājam ar brīdi, kad parakstīts Objekta nodošanas akts (2021. gada 25. novembra akts par objekta pieņemšanu ekspluatācijā) un būvdarbu Gala pieņemšanas - nodošanas akts.

Otrkārt, to, ka prasītāja nepabeidza visus būvdarbus Līgumā paredzētajā termiņā, papildus apliecina pašas prasītājas nosūtītās vēstules atbildētājai par būvdarbu veikšanu pēc 2020. gada 27. oktobra. Proti, 2020. gada 17. decembra vēstulē prasītāja atzinusi, ka nav pabeigti fasādes darbi - cokola siltināšana, armēšana, apmešana, informējot, ka visus darbus plānots pabeigt līdz 2020. gada 30. decembrim *(1. sējums, 102. lapa)*, savukārt 2021. gada 22. janvārī prasītāja norādījusi, ka fasādes cokola apmešanas darbi vēl nav pabeigti un tos ir jāturpina *(1. sējums, 92.-94. lapa)*.

Visbeidzot, lietas materiālos atrodas būvdarbu būvuzrauga SIA "Marčuks" 2021. gada 12. janvāra vēstule atbildētājai, kur būvuzraugs norādījis, ka, veicot regulāru objekta apsekošanu, konstatēts, ka darbi nenorit pēc Līguma darbu izpildes grafika, būvuzņēmējs (prasītājs) nepiesaista pietiekamu cilvēku resursu darbu izpildei un bezatbildīgi attiecas pret Līguma izpildes termiņu. Minētais fiksēts ar vēstules pielikumā esošajiem fotoattēliem*(2. sējums, 105.-108. lapa)*. Tāpat būvuzrauga 2021. gada 3. februāra ziņojums par būvdarbiem objektā, kam pievienota fotofiksācija, papildus apstiprina atbildētājas paskaidroto, ka darbi tika iekavēti *(2. sējums, 109.-113. lapa)*.

Minētie pierādījumi vienlaikus apgāž prasītājas apgalvojumu, ka atbildētāja kā būvdarbu pasūtītāja ir neattaisnojami vilcinājusies parakstīt darbu pieņemšanas - nodošanas aktu, jo tie pierāda, ka darbi Līgumā noteiktā termiņā netika pabeigti, secīgi, atbildētājai nebija pamata šādu aktu parakstīt.

Attiecībā par prasītājas norādīto aktu par 2020. gada oktobra mēnesī izpildītajiem darbiem, kur norādīts, ka kopā izpildīti 100 % darbu *(1. sējums, 84. lapa)*, Civillietu tiesas kolēģija norāda, ka no minētā akta redzams, ka tas no atbildētājas puses ir parakstīts tikai 2021. gada 27. oktobrī, un šis dokuments nav vērtējams atrauti no tajā pašā dienā pušu parakstītā pieņemšanas - nodošanas akta, no kura izriet, ka darbi tika veikti arī pēc 2020. gada 27. oktobra.

Apkopojot minēto, lietā ir pierādīts fakts, ka prasītāja savu pienākumu pabeigt būvdarbus Līgumā noteiktajā termiņā nav pildījusi, bezatbildīgi attiekusies pret savu saistību izpildi un ir pieļāvusi prettiesisku saistības novilcinājumu. Visi ar būvdarbiem saistītie darbi tika pabeigti tikai 2022. gada 24. janvārī, t.i. gadu un nepilnus 3 mēnešus vēlāk par līgumā noteikto termiņu, ko apliecina pušu parakstīts Gala būvniecības nodošanas - pieņemšanas akts.

[11] Apelācijas sūdzībā apgalvotais, ka atbildētāja tikai 2023. gada 2. maijā paziņoja prasītājai par līgumsoda piemērošanu, neatbilst lietā iesniegtajiem pierādījumiem, no kuriem izriet, ka atbildētāja kā būvdarbu pasūtītāja jau kopš 2020. gada 5. novembra regulāri ir brīdinājusi prasītāju par būvdarbu izpildes termiņu kavējumiem un līgumsoda piemērošanu *(2. sējums, 29., 31., 151. lapa)*. Minētais apliecina, ka atbildētāja ilgstoši pauda savas pretenzijas par darbu kavēšanu. Turklāt lietā nav strīda, ka prasītāja ir kavējusi arī darbu uzsākšanu, jo atbilstoši Līguma 6.2.1. punktam prasītājai darbi bija jāuzsāk 10 dienu laikā pēc būvatļaujas saņemšanas, t.i. 2019. gada decembrī, bet faktiski vispārceltnieciskie darbi tika uzsākti tikai 2020. gada aprīlī - ar vairāk nekā 100 dienu kavējumu.

Prasītājas pārstāves tiesas sēdē paustais arguments, ka kavējumu izraisīja COVID-19 pandēmijas rezultātā valstī pieņemtie ierobežojumi, ir vērtējams kritiski, jo ir vispārzināms, ka ar pandēmiju saistītie ierobežojumi Latvijā tika noteikti tikai sākot ar 2020. gada 13. martu *(sk. https://lv.wikipedia.org/wiki/COVID-19_pand%C4%93mija_Latvij%C4%81)*.

Turklāt apstāklis, ka valstī tika pieņemti ar pandēmiju saistītie ierobežojumi, pats par sevi nav pamats, lai uzskatītu, ka prasītājas saistību izpildes kavējums ir bijis saistīts tieši ar šiem ierobežojumiem. Vēl jo vairāk nav pamata uzskatīt, ka veselu gadu un nepilnus 3 mēnešus ilgstošais visu darbu pabeigšanas kavējums būtu saistāms ar COVID-19 pandēmiju.

[12] Vērtējot to, vai atbildētājas piemērotais līgumsods 53 787,90 *euro* prasītājai par saistības izpildes kavēšanu laika periodā no 2020. gada 28. oktobra līdz 2022. gada 24. janvārim ir samērīgs, Civillietu tiesas kolēģija norāda turpmāk minēto.

Civillikuma 1716. panta trešā daļa noteic, ka līgumsods par saistību nepienācīgu izpildi vai neizpildīšanu īstā laikā (termiņā) var tikt noteikts pieaugošs, taču kopumā ne vairāk par 10 procentiem no pamatparāda vai galvenās saistības apmēra.

Saskaņā ar Civillikuma 1717. pantu līgumsoda apmēru noteic līdzēji, un tas nav aprobežots ar zaudējumu lielumu, kādi paredzami no līguma neizpildīšanas, taču tam jābūt samērīgam un atbilstošam godīgai darījumu praksei.

Savukārt saskaņā ar Civillikuma 1724.[1] pantu tiesa samazina pieprasīto līgumsodu līdz saprātīgam apmēram, ja tas ir pārmērīgs, salīdzinot ar neizpildīšanas vai nepienācīgas izpildīšanas radīto zaudējumu vai ņemot vērā citus apstākļus.

Puses Līguma 7.4. punktā pielīgušas, ka Pasūtītājs ir tiesīgs Izpildītājam par katru nokavēto dienu noteikt līgumsodu 0,5 % apmērā no Līgumcenas, bet ne vairāk kā 10 % apmērā no Līgumcenas, ja Izpildītājs neizpilda būvdarbus Līgumā noteiktajā termiņā.

Tātad atbilstoši Līgumam par katru nokavēto dienu prasītājai ir jāmaksā līgumsods 0,5 % apmērā no Līgumcenas (537 878,97 *euro*), kas ir 2689,39 *euro* dienā, bet pavisam ne vairāk kā 53 787,90 *euro*, kas ir 10 % no Līgumcenas.

Minētais atbilst Civillikuma 1716. pantā noteiktajam, ka līgumsods kopumā nevar tikt noteikts vairāk par 10 procentiem no galvenās saistības apmēra.

Atbilstoši atbildētājas iesniegtajam līgumsoda aprēķinam *(3. sējums, 79. lapa)* konkrētajā gadījumā maksimāli pieļaujamais līgumsoda apmērs 53 787,90 *euro* iestājās jau 21. kavējuma dienā jeb 2020. gada 18. novembrī.

Savukārt atbilstoši Izpildīto būvdarbu aktu kopsavilkumam Nr. /Numurs C/ (*1. sējums, 84. lapa*) kavēto darbu kopsumma bija 141 588,97 *euro* jeb 26,32 % no visu būvdarbu kopapjoma.

Civillietu tiesas kolēģija ņem vērā, ka atbilstoši Līguma nosacījumiem prasītājai būvdarbi bija jāuzsāk 2019. gada decembrī, bet jāpabeidz 2020. gada 27. oktobrī, tātad darbiem kopumā bija jānorit nepilnu gadu, par ko

atlīdzība (Līgumcena) tika noteikta 537 878,97 *euro*. Taču lietā konstatēts, ka faktiski darbi tika pabeigti tikai 2022. gada 24. janvārī, t.i. gadu un nepilnus 3 mēnešus vēlāk, kas neapšaubāmi ir vērtējams kā būtisks kavējums, salīdzinot ar Līgumā paredzēto kopējo darbu termiņu, turklāt kavēti tika 26,32 % no visu būvdarbu kopapjoma, kas faktiski ir vairāk nekā ¼ no visas saistību izpildes.

Vienlaikus lietā nodibināts, ka atbildētāja kā darbu pasūtītāja, parakstot 2020. gada 28. jūlija vienošanos Nr. /Numurs B/, jau ir nākusi pretī prasītājai, piekrītot pagarināt Līguma izpildes laiku līdz 2020. gada 27. oktobrim, taču arī to prasītāja nav ievērojusi.

Nevar atstāt bez ievērības arī to, ka atbildētāja ir piemērojusi līgumsodu tikai par būvdarbu nepabeigšanu Līgumā paredzētajā termiņā, kaut gan saskaņā ar Līguma 7.4. punktu prasītājai ir tiesības noteikt līgumsodu par jebkuru Līgumā noteikto termiņu neievērošanu un lietā ir konstatēts, ka prasītāja kavējusi arī darbu uzsākšanas termiņu.

Apkopojot minētos apstākļus, Civillietu tiesas kolēģija uzskata, ka atbildētājas piemērotais līgumsods 53 787,90 *euro* apmērā prasītājai par saistību izpildes kavēšanu laika periodā no 2020. gada 28. oktobra līdz 2022. gada 24. janvārim ir pamatots un samērīgs, tāpēc tā samazināšanai nav tiesiska pamata.

[13] 2022. gada 31. janvārī prasītāja izrakstīja atbildētājai rēķinu Nr. /Numurs D/ par ieturējuma 10 % apmērā jeb 53 787,90 *euro* samaksu saskaņā ar Līguma 4.6. punktu *(1. sējums, 168. lapa)*.

Līguma 7.5. punktā puses pielīgušas, ka Pasūtītājs ir tiesīgs ieturēt līgumsodu, veicot savstarpējos norēķinus ar Izpildītāju.

Senāts ir atzinis, ka gadījumos, kad būvniecības līgumos persona ir pielīgusi tiesības no izmaksājamām summām veikt ieturējumus, tad nav nepieciešams celt pretprasību, bet ir pietiekami celt ierunu par ieturējumu jeb līguma cenas samazinājumu, kas konkrētajā gadījumā ir celta. Kā norādījis Senāts, šīs ierunas celšana līdzinās Civillikuma 2190. pantā paredzētajām darba devēja tiesībām veikt aizturējumus saistībā ar viņam nodarītiem zaudējumiem un šī norma saskaņā ar Civillikuma 2212. panta otro daļu ir piemērojama tiesiskajās attiecībās, kas izriet no uzņēmuma līguma *(sk. Senāta 2024. gada 19. jūnija sprieduma lietā Nr. SKC-60/2024, 9.3. punktu, 2024. gada 28. augusta sprieduma lietā Nr. SKC-37/2024, 7. punktu)*.

Arī konkrētajā gadījumā, kā tas konstatēts, atbildētājai kā būvdarbu pasūtītājai pielīgtas tiesības veikt ieturējumu saistībā ar aprēķināto līgumsodu.

Tā kā 2022. gada 31. janvāra rēķina Nr. /Numurs D/ summa 53 787,90 *euro* atbilst prasītājai noteiktajam līgumsodam, konstatējams, ka, pamatojoties uz Līguma 7.5. punktu, atbildētājai šāds rēķins nav jāapmaksā un celtā prasība ir noraidāma pilnībā, arī daļā par likumisko nokavējuma procentu piedziņu, jo nav konstatējams galvenais parāds.

[14] Ņemot vērā konstatētos apstākļus, Civillietu tiesas kolēģija norāda, ka pirmās instances tiesa pamatoti noraidījusi celto prasību, taču nav pietiekami motivējusi savu spriedumu. Tā kā ieturējuma ieruna ir materiāltiesiska ieruna, kuru ceļot, personai ir jāapgalvo jauni fakti un strīda gadījumā šie fakti jāpierāda (sk. *Senāta 2024. gada 28. augusta sprieduma lietā Nr. SKC-37/2024, 7. punktu)*, pirmās instances tiesa šādus apstākļus, proti, saistību izpildes prettiesisku novilcinājumu un līgumsoda piemērošanas pamatotību un samērīgumu, nav vērtējusi, aprobežojoties vien ar norādi, ka prasītāja nav apstrīdējusi ieskaita darījumu.

[15] Lietā ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi nav radušies, tādēļ nav pamata lemt par to atlīdzināšanu valsts ienākumos.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 432. un 434. pantu, Civillietu tiesas kolēģija

nosprieda

Noraidīt SIA “LAGRON” prasību pret Daugavpils Universitāti par parāda un likumisko nokavējuma procentu piedziņu, līgumsoda samazināšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Senāta Civillietu departamentā 30 (trīsdesmit) dienu laikā no sprieduma pasludināšanas dienas, kasācijas sūdzību iesniedzot Rīgas apgabaltiesā un iemaksājot Augstākās tiesas depozīta kontā drošības naudu 300 *euro* apmērā (rekvizīti samaksai: Augstākā tiesa, reģistrācijas Nr. 90000068892, banka: Valsts kase, kods TRELLV22, konta Nr. LV83TREL8280010000000).

Tiesnese referente Anita Grāvīte Tiesnese Ilze Ošiņa Tiesnese Ilze Ramane